

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

ПОНОВЛЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

На долю нашої держави випало чи не найбільше випробування з часів отримання Україною незалежності – забезпечення сталого функціонування судової влади з дотриманням основоположних засад судочинства в умовах війни. Питання щодо ефективності відправлення правосуддя викликало стурбованість ще до повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну. Численні рішення Європейського суду з прав людини проти України вказували на те, що мінімальні стандарти здійснення судочинства є декларативними та потребують реального механізму реалізації. З початком війни це питання набрало обертів та стало нагальним. Перші рекомендації, які були надані судам, були направлені на оперативне відновлення та налагодження безперервного здійснення судочинства щодо розгляду кримінальних та інших справ.

Незважаючи на те, що одним із елементів права на справедливий суд є необтяженість юридичними та економічними перешкодами доступу до судової установи [1, с. 17], учасники процесу протягом всього часу запровадження воєнного стану і по сьогоднішній день зіштовхувалися все з новими й новими перешкодами у реалізації права на судовий захист, доступу до суду, розгляду справи в розумні строки. Через об'єктивні причини учасники судових процесів не знали та не могли знати про ухвалення судових рішень в тих провадженнях, які були розпочаті ще до війни, у зв'язку з тимчасовим блокуванням доступу до Єдиного державного реєстру судових рішень, що було обгрунтовано «існуванням реальної загрози життю та здоров'ю суддів та учасників судового процесу у період воєнного стану». Наразі робота Реєстру відновлена, але «доступ здійснюється в обмеженому (тестовому) режимі» [2].

Ті, хто мав намір звернутися до суду за захистом порушених, оспорованих чи невизнаних прав й інтересів, не мали фізичної можливості скористатися наданим правом через ведення постійних бойових дій на тих територіях, де вони проживали. Суди, за рекомендаціями Верховного Суду № 6/0/9-22 від 13.03.2022 року, були змушені евакуювати працівників апарату суду, матеріали тих справ та документів, які відповідно до складеного раніше переліку, підлягали збереженню, до інших, сусідніх областей, задля збереження власного життя та судових справ [3].

На початку осені суди та учасники процесу зіштовхнулися з новою проблемою, яка значно ускладнила забезпечення сталого правосуддя на всій території України. Через масовані обстріли Центральної, Західної та Південної України, протягом значного періоду часу майже вся країна була знеструмлена. Фактично суди не могли здійснювати

судочинство в умовах повної відсутності електропостачання, а учасники процесу не могли прийняти участь в судових засіданнях ні в режимі відеоконференцз'язку, ні фізично з'явитися в приміщення суду, ні подати будь-який процесуальний документ. Ті процесуальні строки, які були надані сторонам для подання заяв по суті справи, були пропущені з незалежних від них обставин.

На переконання учасників процесу причини пропуску строків можна вважати поважними, адже вони були пропущені з обставин, які жодним чином не залежали від волевиявлення зазначених осіб. Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду у справі № 540/1285/22 прийшов до протилежного висновку, зазначивши, що «подана скаргником заява про поновлення строку містить загальні доводи про введення воєнного стану в Україні, що не підкріплені поясненнями та доказами, підтверджуючими неможливість звернення до суду у передбачений процесуальним законом строк, зокрема доказами, з яких можливо встановити відсутність електропостачання у відповідному періоді» [4]. Тобто для визнання причини пропуску строку поважною сторона, яка подає відповідне клопотання, має надати суду докази, які підтверджують факт тривалої відсутності електропостачання за адресою місцезнаходження заявника.

В період з грудня 2022 року по січень 2023 року по всій території України застосовувалися екстрені відключення енергопостачання та діяли звичайні графіки відключення. Національна енергетична компанія «Укренерго» хоча і розміщувала на своєму офіційному сайті графіки відключення світла, але на практиці інформація в них не відповідала дійсності. Жодним іншим чином довести факт тривалої відсутності електропостачання в учасників процесу не було. Позиція суду хоча і стосується конкретної справи, але суди нижчих інстанцій враховують її у своїх рішеннях, що може призвести до накопичення значної кількості апеляційних й касаційних скарг, а отже дане питання може бути передане на розгляд Об'єднаної чи Великої Палати Верховного Суду.

Підсумовуючи вищевикладене, можна дійти до висновку, що введення воєнного стану для судової системи України стало справжнім випробуванням. Поява нових об'єктивних обставин, які впливають на процес здійснення судочинства, є непередбачуваним явищем. Перелік причин пропуску процесуальних строків є невичерпним, що є цілком обґрунтованим. Суди наразі дотримуються позиції, що для визнання причини пропуску строку поважною, учаснику процесу замало просто послатися лише на сам факт запровадження воєнного стану та відсутність електропостачання протягом певного часу. На нього покладається обов'язок надати суду належні та достатні докази існування реальних перешкод для звернення до суду та вчинення конкретних процесуальних дій у конкретний період часу.

Список використаних джерел:

1. Навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі Національного університету «Одеська юридична академія», спеціальність – 081 «Право»

«Європейські стандарти у сфері цивільного судочинства» / Н. Ю. Голубева, І. В. Андронов, І. О. Бут. Одеса, 2021. С. 64.

2. Єдиний державний реєстр судових рішень. Електронний ресурс: <https://reyestr.court.gov.ua> (станом на 4 травня 2023 року).
3. Рекомендації судам першої та апеляційної інстанції на випадок захоплення населеного пункту та/або суду чи безпосередньо загрози його захоплення : Розпорядження Голови Верховного Суду від 13.03.2022 № 6/0/9-22 [Електронний ресурс] // Верховний Суд. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/war/Recomendatsii.pdf
4. Ухвала у справі № 540/1285/22 (провадження № К/990/6017/23). Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. Єдиний державний реєстр судових рішень: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109476405>, 2023, березень, 10.

Ключові слова: правосуддя, судочинство, воєнний стан, процесуальні строки, поновлення процесуальних строків, поважні причини пропуску строку.

Key words: justice, judiciary, martial law, procedural time limits, renewal of procedural time limits, valid reasons for missing the time limit.

КИКОТЬ АРТЕМ ВОЛОДИМИРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного процесу*

ДОСТОВІРІСТЬ ТА ДОСТАТНІСТЬ УСНИХ ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Із проведенням конституційної та судової реформи в Україні суттєвих змін зазнав інститут доказування в цивільному процесі. Згідно положень Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» поряд із уже закріпленими ознаками належності та допустимості доказів в ЦПК України було регламентовано ознаки достатності і достовірності доказів (статті 79, 80 ЦПК України), тож подальше дослідження таких змін в науковому полі є необхідним.

Згідно частини 1 статті 79 ЦПК України достовірними є докази, на підставі яких можна встановити дійсні обставини справи. Питання про достатність доказів для встановлення обставин, що мають значення для справи, суд вирішує відповідно до свого внутрішнього переконання. Аналізуючи положення частини 2 статті 89 ЦПК України, стосовно того, що суд оцінює достовірність кожного доказу окремо та в їх сукупності, стає зрозуміло, що встановлення достовірності доказів потребує розумової діяльності судді, що будується за його внутрішнім переконанням в результаті аналізу та надання відповідної оцінки.

Поняття «достовірність» в словниках трактується як таке, що не викликає сумнівів, є цілковито вірним. Виходячи з даного тлумачення,

Павлова Юлія Сергіївна

Перспективи запровадження інституту присудової медіації
в Україні 631

Притуляк Валерій Миколайович

Виконання рішень в умовах військового стану з урахуванням
змін від 11.04.2023 року. 634

Полуніна Ольга Олександрівна

Робота судів України в умовах воєнного стану. 637

Stoianova Tetiana Anatolievna

Social ties as a tool to reduce domestic violence among
Ukrainian refugees. 640

Факас Ілона Борисівна

Аналіз функціонування підсистеми відеоконференцз'язку ЄСІТС
у цивільному судочинстві 642

Цал-Цалко Юлія Юліївна

Конституційне право на апеляційний перегляд справи:
теоретичні та практичні аспекти 645

Гончарук Анастасія Сергіївна

Поновлення процесуальних строків в умовах війни:
проблемні аспекти 648

Кикоть Артем Володимирович

Достовірність та достатність усних доказів у цивільному
процесі України 650

Кисельов Вадим Костянтинович

Особливості здійснення цивільного судочинства
в умовах воєнного стану. 652

Петренко Наталія Дмитрівна

Притягнення до відповідальності за неповагу до суду:
досвід Австралії 656

Привиденцев Олександр Геннадійович

Мультимедійне повідомлення як доказ у цивільному судочинстві:
окремі аспекти використання 658

Сатановська Олена Валентинівна

Право на житло: правовий аналіз 662

Федорчук Юлія Олександрівна

Деякі особливості стягнення заборгованості,
що вчиняються нотаріусом під час дії воєнного стану. 665

Фаєнко Віолетта Віталіївна,

Привиденцев Олександр Геннадійович

Заходи кримінально-правового характеру
щодо юридичних осіб. 667